

futura vita, ipso mortis instanti. — Hinc etiam Sanctis V. T. potuit Christus descendens ad inferos seipsum communicare sub speciebus panis et vini, ut aptos eos redderet ad visionem Dei.

XXXIII. Cum daemones fructum possederint, putarunt se ingressuros in hominem si de illo ederet; converso enim cibo in corpus hominis animatum, ipsi poterant libere ingredi animalitatem, id est in vitam subiectivam huius entis, atque ita de eo disponere sicut proposuerant.

XXXIV. Ad praeservandam B. V. Mariam a labe originis, satis erat ut incorruptum maneret minimum semen in homine, neglectum forte ab ipso daemone; e quo incorrupto semine, de generatione in generationem transfuso, suo tempore oriretur Virgo Maria.

XXXV. Quo magis attenditur ordo iustificationis in homine, eo aptior apparet modus dicendi scripturalis quod Deus peccata quaedam tegit aut non imputat. — Iuxta Psalmistam discrimen est inter iniquitates quae remittuntur et peccata quae teguntur: illae, ut videtur, sunt culpae actuales et liberae, haec vero sunt peccata non libera eorum qui pertinent ad populum Dei, quibus propterea nullum afferunt nocendum.

XXXVI. Ordo supernaturalis constituitur manifestatione esse in plenitudine suae formae realis; cuius communicationis seu manifestationis effectus est sensus (sentimento) deiformis, qui inchoatus in hac vita constituit lumen fidei et gratiae, completus in altera vita constituit lumen gloriae.

XXXVII. Primum lumen reddens animam intelligentem est esse ideale; alterum primum lumen est etiam esse, non tamen mere ideale sed subsistens ac vivens: illud obessens suam personalitatem ostendit solum suam obiectivitatem: at qui videt alterum (quod est Verbum), etiamsi per speculum et in aenigmate, videt Deum.

XXXVIII. Deus est obiectum visionis beatificae, in quantum est auctor operum *ad extra*.

XXXIX. Vestigia sapientiae ac bonitatis quae in creaturis reluctant, sunt comprehensoribus necessaria; ipsa enim in aeterno exemplari collecta sunt ea ipsius pars quae ab illis videri possit (chae è loro accessibile), ipsaque argumentum praebent laudibus, quae in aeternum Deo Beati concinunt.

XL. Cum Deus non possit, nec per lumen gloriae, totaliter se communicare entibus finitis, non potuit essentiam suam comprehensoribus revelare et communicare nisi eo modo qui finitis intelligentibus sit accommodatus: scilicet Deus se illis manifestat quatenus cum ipsis relationem habet ut eorum creator, provisor, redemptor, sanctificator.

IOSEPH MANNICI S. ROM. et UNIV. INQUISIT. NOTARIUS.

INDEX

METAPHYSICA SPECIALIS

PARS TERTIA

Theologia naturalis.

INTRODUCTIO Pag. 7

DISPUTATIO PRIMA — De existentia Dei.

Secro I. Variæ de probanda Dei existentia opiniones.	10
Quae seligenda	10
II. Expendantur argumenta speculativi ordinis quibus Deum esse legitime demonstratur	20
III. Argumenta moralia ad eandem veritatem ostendendam idonea	36
IV. Diluuntur obiecta in assertam doctrinam fieri solita	45
V. Quaestiones ceterae huc pertinentes breviter perstringuntur	61

DISPUTATIO SECUNDA — Perfectio divinae naturae.

SECTIO I. De perfectione divina, universe ac generatim	Pag. 75
II. De divina simplicitate	89
III. An et qua ratione Deus sit in perfectione infinitus	103
IV. Utrum Deus sit ubique	112
V. De immutabilitate ac aeternitate Dei	123
VI. De divina unitate	132
VII. Quid censere licet quasi constitutum divinae naturae	141
VIII. Refutatio pantheismi	149

DISPUTATIO TERTIA — De vita divina.

SECTIO I. De perfectione divinae sapientiae generatim	163
II. De praesentia divina futurorum contingentium	172
III. Quaestiones ceterae de divina scientia breviter perstringuntur	187
IV. De divina voluntate	200
V. An et quae arbitrii libertas in Deo sit agnoscenda	210
VI. De efficacia et omnipotentia divinae voluntatis	223

DISPUTATIO QUARTA — De Deo Creatore.

SECTIO I. Dependuntia rerum omnium a Deo, ut a prima causa efficiente et exemplari	235
II. An et quo pacto res omnes in Deum, ut in finem, ordinentur	248
III. De opere creationis	261
IV. An creatio sit aut esse potuerit ab aeterno	276
V. De divina Providentia, universe ac generatim	288
VI. Quo pacto cum divina Providentia coaercentur mala quae in hoc mundo cernuntur	306
VII. De primo generali effectui divinae gubernationis, quo res, conditae in esse conservantur	318
VIII. De censuru Dei generali	331

SECTIO IX. Utrum causae secundae praevia motione physica a solo Deo procedente actioni applicentur	Pag. 345
X. Indifferentia et sufficientia concursus simultanei plenius declaratur et vindicatur	364
XI. Quae sit doctrina Angelici in hac controversia	383
XII. De effectibus supermundanis divinae gubernationis	409
APPENDIX. Propositiones XL. A. Rosmini novissime ab Apostolica Sede proscriptae	432

THESES

- I. — *Ex activitate motuque rerum quas experimur, earumdemque interna defectibilitate, manifeste deducitur, Deum necessario esse, ut primum quoddam efficiens, quod a nullo alio moveatur, aut essendi necessitatem mutuetur.* Pag. 21
- II. — *Deum esse, evincunt etiam tum diversi perfectionum gradus quos in rebus conspicimus; tum rerum omnium mundanarum apta dispositio in fines proprios, ac mira consensio in bonum pulcritudinemque totius universi comparandam.* 28
- III. — *Naturalis appetitus quo voluntas humana in bonum fertur, legitima ac demonstrativa ratione ostendit, Deum esse.* 37
- IV. — *Deo non existente, intellectualis synderesis principia falsa sint oportet. Nihil proinde stultius atque perversius, quam utcumque conari, ut sit nec ne Deus, in dubium reoccurit.* 39
- V. — *Deus suapte natura, est simpliciter et absolute perfectus. Omnes omnino proinde perfectiones, secundum nobilissimum actum earumdem in eo insunt, simplices quidem formaliter, mixtae vero dumtaxat eminenter.* 82

VI. — Deus est substantia spiritualis, cuiuslibet verae compositionis expertus omnino. Hoc vero minime impedit, quominus essentialia ipsius attributa ratione distinguamus; quae distinctio tamen non est stricte sed late praecisa. Pag. 91

VII. — Deus, utpote ipsum esse per essentiam ac prima rerum causa efficiens, est ens actu et absolute infinitum, et ideo seipso adaequitate distinguitur ab esse quo formaliter res aliae in se ipsae subsistunt 105

VIII. — Deus est substantialiter ubique praesens. Haec porro divinae substantiae praesentia in rebus ex eius operatione concluditur quidem et illustratur, proximè tamen ac formaliter ea minime constituitur 116

IX. — Deus, nec nisi Deus, est natura ac consilio plane incommutabilis, atque adeo, cere et proprie, sempiternus 126

X. — Natura divina, cum sit summa quaedam res simplex omnino ac infinite perfecta, multiplicari nequaquam potest; quod etiam adspectabilis unitas huius universi abunde confirmat. Non datur itaque nisi unus Deus 134

XI. — Essentia Dei, metaphysice considerata, optime exprimitur per hoc, quod sit IPSEM ESSE, ir-receptum scilicet, seu per se subsistens 143

XII. — Pantheismus, sub quacumque forma proponatur, commentum est Deo summe iniuriosum, omni rectae rationi penitus adversum, et in disciplina morum perniciosissimum 154

XIII. — Deus se et alia perfectissime intelligit et comprehendit. Primo tamen et per se non intelligit, nisi seipsum 166

XIV. — Contingentia quaecumque, etiam quae libera creaturarum actione, sive absolute, sive conditionate dumtaxat in tempore sunt futura, Deus certa et infallibili scientia ab aeterno praecidit: nec propterea ulla ratione derogatur quidpiam de libera electione creatae voluntatis Pag. 178

XV. — Est in Deo voluntas proprie dicta, cuius obiectum primum et princeps est Deus ipse, bonum infinitum; secundarium vero cetera, in quantum scilicet concedit divinam bonitatem, ipsum alia participare 201

XVI. — Divina voluntas nullo modo ferri potest in malum morale, tametsi illud non impedit: ferri autem potest in malum physicum, non quidem per se, sed ratione alterius boni cui tale malum est coniunctum 204

XVII. — Deus ex necessitate cult suam bonitatem, cetera autem contingenter. Quare respectu existentiae creaturarum vera gaudet libertate arbitrii seu indifferentiae, non quidem per modum potentiae ad diversos actus, sed unius eiusdemque simplicissimi actus ad diversa obiecta. 214

XVIII. — Divina volitio denominatur formaliter libera, non praecise per terminum ei extrinsecum, sed ex eminente sua potestate qua fruitur, vitaliter attingendi vel non attingendi secundaria obiecta, quin ulli internae mutationi sit obnoxia. 219

XIX. — Potentia, secundum quod est principium effectuum ad extra, excellentissime Deo convenit. Eius porro obiectum adaequatum est omne aliud a Deo quod internam essendi contradictionem non involvit 226

XX. — Divina potentia nequaquam constringitur ordine in hac mundana universitate constituto, sed potest tum effectus causarum secundarum, sine propria earundem actione, tum alios etiam effectus producere ad quos naturae facultas et exigentia non porrigitur. Quibuscumque vero creaturis positus, ad plures et meliores sine fine efficiendas idonea semper existit. Pag. 229

XXI. — Fateri oportet, omnia quae praeter Deum existunt, ab eo pendere, ut a prima causa efficiente, non solum in fieri, ut auni, verum etiam in ESSE 236

XXII. — Deus, ut efficiens, sic est etiam prima exemplaris causa universi, remote quidem ratione suae essentiae, proximè vero ratione suae sapientiae 242

XXIII. — Divina bonitas est finis absolute ultimus creaturarum omnium, non certe quasi eis constituitur vel augeatur, sed dumtaxat ut ab ipsis pro uniuscuiusque modo participetur 251

XXIV. — Creatio est propria actio solius Causae primae et universalissimae, quae propterea cum nulla creatura, nec de potentia Dei absoluta, communicari potest 269

XXV. — Naturali ratione est plane evidens, nullam dari necessitatem, cur mundus aut creatura aliqua semper fuerit: quin divinae gloriae manifestandae convenientius addicatur, ut nihil praeter Deum existat quod initium durationis non habuerit 281

XXVI. — Deus universa quae condidit infabili Providentiae suae consilio sapientissime gubernat. Quaecumque propterea in hac rerum universitate contingunt, absolute et simpliciter loquendo, nec temere geruntur nec fatali necessitate adstringuntur 295

XXVII. — Naturales rationes minime desunt, quibus mala sive physica sive moralia quae in hoc mundo committuntur, cum divinae Providentiae ordinatione apte cohaereant. Manichaeorum hypothesis huius rei explicandae gratia inepte omnino ac perabsurde adhibetur Pag. 308

XXVIII. — Creaturae omnes inquit eoque directo divinae virtutis influxu per se indigent ut in esse semel accepto perdurent. Hic porro influxus sive actio, in his quae generatione producuntur, talis sit oportet, qualis postularetur, si solus Deus eas per se ipse produceret 321

XXIX. — Deus omnipotentiae suae virtute immediate cooperatur ad omnes et singulas actiones causarum secundarum, ita ut quidquid actualitatis est in cuiusque creaturae actione et effectu, a Deo procedat, tamquam ab immediato, licet non unico, suo principio effectivo 333

XXX. — Tum humani arbitrii libertas tum divinae voluntatis sanctitas prohibent omnino, ne Deus sic operari in causis secundis exhibeatur, ut eas physice ad unum praedeterminet. Reicimus etiam consimile praemotiois genus, tametsi dicatur indifferenter contingibilis cum utrobique libertatis extremo 349

XXXI. — Praemotionem physicam, ut aunt, quae ex mente Bannesii creatam voluntatem ad unum praedeterminet, B. Thomas disertissime reprobavit. Quae vero a S. Doctore traduntur de divina ac generali motione causarum secundarum, praeter influxum divinae virtutis creativum et conservativum, praemotionem nullam exigunt quae sit a divina cooperatione distincta 387

XXXII. — *Nihil velat, opera quaedam sensibilia praefer naturae ordinem divinitus fieri, quae iure optimo miracula nuncupantur.* Pag. 415

XXXIII. — *Opera quae naturalium legum veri nominis derogationem prae se ferant, ut principalis causa efficere non potest nisi Deus. Indubia autem criteria suppetunt quibus portenta eiusmodi cum certitudine agnoscantur.* 421

APPROBATIONES

Quum opus cui titulus: *Principia Philosophica ad mentem Aquinatis* a P. Sancto Schifflini nostrae Societatis Sacerdote, lingua latina conscriptum, aliquot eiusdem Societatis theologi recognoverint et in lucem edi posse probaverint, facultatem damus, ut typis mandetur, si iis ad quos pertinet, ita videbitur. In cuius rei fidem has litteras manu nostra subscriptas et sigillo munitas dedimus.

Taurini die 20 Novembris 1885.

L. † S.

JACOBUS RAZZINI S. I.

Præpositus Proc. Taurinensis.

IMPRIMATUR

Taurini die 6 Maii 1886.

JOSEPH RE, Proc. Gen.

Quum opus cui titulus: *Disputationes Metaphysicæ specialis* duobus voluminibus comprehensum, a P. Sancto Schifflini nostrae Societatis Sacerdote, lingua latina conscriptum, aliquot eiusdem Societatis theologi recognoverint et in lucem edi posse probaverint, facultatem damus, ut typis mandetur, si iis ad quos pertinet, ita videbitur. In cuius rei fidem has litteras manu nostra subscriptas et sigillo munitas dedimus.

Cherri in Subalpina die 31 Iulii 1887.

L. † S.

CAROLUS TORTI S. I.

Præpositus Proc. Taurinensis.

IMPRIMATUR

Taurini die 18 Octobris 1887.

JOSEPH RE, Proc. Gen.

Vol. I. pag. 48. lin. 32-36	secundum esse diversam	secundum esse diversorum
" " 102 " 34	idcirco sunt	idcirco sint
" " 139 " 16	602	602
" " 234 " 4	dimensionem	divisionem
" " 308 " 9	in antecessam	in antecessum
" " 355 " 9	in corpore in	in corpore
" " 370 " 29	disponit... agit	disponunt... agunt
" " 381 " 30	cardacio	replicatio
" " 314 " 10	existentibus	existentium
" " 396 " 38 (nota)	debet	docet
" " 429 " 32	et principium	est principium
" " 555 " 85	cognoscitivos scilicet et appetitivos	cognoscendi scilicet et appetendi
" " 620 " 21	perfectior	perfectio
" " 636 " 37	nostrorum actum	nostrorum actuum
" " 649 " 23	incontroversium	in controversiam
Vol. II.		
" " 7 " 1 (nota)	continuat	continuatur
" " 46 " 12	Hebr. I. 11.	Hebr. XI. I.
" " 55 " 1	quod etiam	etiam quod
" " 18 " 38	conunctionem	conjunctiones
" " 131 " 34	evidentes	videntes
" " 138 " 9	Del gentium	de gentium
" " 169 " 2	divina natura Dei	divina natura
" " 186 " 2	ultima	quia simul
" " 225 " 1-2 (nota)	res secundum id quod	id secundum quod res
" " 240 " 21	aut actus recipiens	non aut actus irrecipiens
" " 243 " 7	duplez	duplicem
" " 261 " 12	ideo eos esse	ideo eas esse
" " 271 " 19	sub qua effectus	dele effectus
" " 293 " 5	beatitudinem	beatitudinem

